

IDENTIFICĂRI CONCEPTUAL – TEORETICE ALE CORELAȚIEI „MIGRAȚIE ILEGALĂ-AMENINȚARE-SECURITATE”

Svetlana CEBOTARI

Republica Moldova, Chișinău

Universitatea de Stat din Moldova

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

doctor habilitat, conferențiar universitar

ORCID: 0000-0001-9073-104X

email: svetlana.cebotari@mail.ru

Anatoli BUZEV

Republica Moldova, Chișinău

Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”

doctorand

ORCID: 0000-0003-4373-3645

email: buzev_a@gmail.com

Fenomenul migrației a devenit una din trăsăturile de bază ale globalizării, una din oportunitățile majore ale dezvoltării și coeziunii sociale. Actualmente, fenomenul migrației ilegale devine un subiect prezent tot mai mult în discursurile politicienilor, dar devine și un subiect prezent pe masa de lucru a reprezentanților comunității academice. Migrația, în special migrația ilegală a populației devine o amenințare la adresa securității statelor, dar și la adresa securității internaționale.

Prezentul articol are drept obiectiv reliefa corelației existente între conceptele de „migrație ilegală-amenințare-securitate”. De asemenea, în articol sunt scoase în relevanță unele abordări cu referire la aceste fenomene, argumentația fiind axată pe încercarea de a evidenția principalele caracteristici de manifestare ale acestora. Deși acești termeni au conotații diferite, între aceștia există o relație de complementaritate. Migrația ilegală este considerată a fi drept o amenințare directă la adresa securității statului, inclusiv și la adresa securității internaționale. Astfel, putem menționa faptul că migrația ilegală are un impact direct asupra securității statului/lor. Migrația ilegală este o amenințare directă la adresa securității fiecărui stat, cât și la adresa securității internaționale.

Cuvinte-cheie: *concept, migrație ilegală, amenințare, securitate internațională, stat.*

CONCEPTUAL-THEORETICAL IDENTIFICATIONS OF THE “ILLEGAL MIGRATION-THREAT-SECURITY” CORRELATION

The phenomenon of migration has become one of the basic features of globalization, one of the major opportunities for development and social cohesion. Currently, the phenomenon of illegal migration is becoming a topic more and more present in the discourses of politicians, but it is also becoming a topic on the table of representatives of the academic community. Migration, especially illegal migration of the population, is becoming a threat to state security, but also to international security.

This article aims to highlight the correlation between the concepts of "illegal migration-threat-security". Also, the article highlights some approaches with reference to these phenomena, the argument being focused on trying to highlight the main characteristics of their manifestation. Although these terms have different connotations, there is a complementary relationship between them. Illegal migration is considered to be a direct threat to state security, including international security. Thus, we can mention that illegal migration has a direct impact on the security of the state. This is a direct threat to the security of each state, as well as to international security.

Keywords: *concept, illegal migration, threat, international security, state.*

IDENTIFICATIONS CONCEPTUELLE - THÉORIQUES DE LA CORRÉLATION « MIGRATION ILLÉGALE- MENACE-SÉCURITÉ »

Le phénomène migratoire est devenu l'une des caractéristiques fondamentales de la mondialisation, l'une des opportunités majeures de développement et de cohésion sociale. Actuellement, le phénomène de la migration illégale devient un sujet de plus en plus présent dans les discours des politiciens, mais il devient également un sujet sur la table des représentants de la communauté universitaire. La migration, en particulier la migration illégale de la population, devient une menace pour la sécurité de l'État, mais aussi pour la sécurité internationale.

Cet article vise à mettre en évidence la corrélation entre les concepts de « migration illégale-menace-sécurité ». En outre, l'article met en évidence certaines approches en référence à ces phénomènes, l'argument étant axé sur la tentative de mettre en évidence les principales caractéristiques de leur manifestation. Bien que ces termes aient des connotations différentes, il existe une relation de complémentarité entre eux. La migration illégale est considérée comme une menace directe pour la sécurité de l'État, y compris la sécurité internationale. Ainsi, nous pouvons mentionner que la migration illégale a un impact direct sur la sécurité de l'État / eux. La migration illégale est une menace directe pour la sécurité de chaque État, ainsi que pour la sécurité internationale.

Mots clés : *concept, migration illégale, menace, sécurité internationale, état*

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ИДЕНТИФИКАЦИЯ СООТНОШЕНИЯ «НЕЗАКОННАЯ МИГРАЦИЯ-УГРОЗА-БЕЗОПАСНОСТЬ»

Феномен миграции стал одной из основных черт глобализации, одной из основных возможностей для развития и социальной сплоченности. В настоящее время феномен нелегальной миграции становится темой, все более присутствующей в выступлениях политиков, но становится и темой на столе представителей академического сообщества. Миграция, особенно нелегальная миграция населения, становится угрозой не только государственной, но и международной безопасности.

В данной статье ставится задача осветить взаимосвязь понятий «нелегальная миграция-угроза-безопасность». Также в статье освещаются некоторые подходы применительно к этим явлениям, причем аргументация направлена на попытку выделить основные характеристики их проявления. Хотя эти термины имеют разные коннотации, между ними существует взаимодополняемость. Незаконная миграция рассматривается как прямая угроза безопасности государства, в том числе международной безопасности. Таким образом, можно отметить, что незаконная миграция оказывает непосредственное влияние на безопасность государства/их. Нелегальная

миграция представляет прямую угрозу безопасности каждого государства, а также международной безопасности.

Ключевые слова: понятие, незаконная миграция, угроза, международная безопасность, государство.

Introducere

Fenomenul migrației a devenit una din trăsăturile de bază ale globalizării, una din oportunitățile majore ale dezvoltării și coeziunii sociale. Actualmente, fenomenul migrației ilegale devine un subiect prezent tot mai mult în discursurile politicienilor, dar devine și un subiect prezent pe masa de lucru a reprezentanților comunității academice. Deși nu există cifre exacte cu referire la numărul migranților, se estimează că la nivel global, numărul acestora atinge cifra de aproximativ 272 de milioane. Această cifră rămâne a fi un procent mic din numărul total al populației lumii aproximativ 3,5%. Acest lucru ne denotă faptul că, marea majoritate a locuitorilor planetei (96,5%) locuiesc în țara de origine. Cu toate acestea, numărul estimat și proporția de migranți internaționali depășesc deja unele proiecții făcute pentru anul 2050, ceea ce constituie 2,6 la sută sau 230 milioane din numărul populației¹. Migrația populației la nivel global, a fost generată, la scară largă, de Războaiele Mondiale, criza economică globală și mai nou, din 2014, fluxurile de migranți spre Europa Occidentală, rezultat a evenimentelor din Estul Europei, Orientul Apropiat și Africa de Nord.

Actualmente, migrația, în special migrația ilegală a populației devine o amenințare la adresa securității statelor, dar și la adresa securității internaționale. Pentru o mai bună comprehensiune a corelației „migrație ilegală-amenințare-securitate”, apare necesitatea de a scoate în reliefanță unele abordări cu referire la aceste fenomene, argumentația fiind axată pe încercarea de a evidenția principalele caracteristici de manifestare ale acestora. Astfel, un prim concept care trebuie să fie supus

analizei este cel ce se referă la termenul de „migrație ilegală”.

Studierea fenomenului „migrației ilegale” a început în anii 70 ai secolului trecut, în SUA. De atunci, interesul academic a crescut și s-a răspândit continuu, mai întâi în Europa și, în ultimii ani, în alte regiuni ale mapamondului. Acest interes este condiționat impactul pe care îl are migrația ilegală asupra relațiilor interstatale, în special asupra securității statelor, dar și asupra securității internaționale în general. De asemenea, interesul față de cercetarea fenomenului „migrației” mai este condiționat și de către tendința schimbărilor sociale și economice, care adesea au un caracter complex, prezente la nivel global. Concentrarea specifică pe migrația ilegală, deși a luat avânt pe parcursul anilor 1980, a atras atenția cercetătorilor asupra examinării acestui fenomen în anii 1990. Pe ambele părți ale Atlanticului, explozia așanumitei „crize migraționale” și apariția migrației ilegale ca fenomen social, a atras atenția comunității internaționale, inclusiv și a comunității academice. Mai mult, în ultimii ani, ceea ce părea la început o problemă specifică doar regiunilor cu economii dezvoltate ale planetei, implică actualmente și țările cu economii medii și mici, transformând migrația ilegală într-un fenomen structural, prezent la nivel global².

Chiar dacă interesul în jurul migrației ilegale a fost prezent abia în anii 1970, fenomenul este prezent pe arena internațională din timpuri cu mult mai îndepărtate.

¹ *World Migration Report 2022, International Organization for Migration, Geneva, P. 2.* <https://worldmigrationreport.iom.int/> (accesat la 21.03.2022).

² CVAJNER, M., & SCIORTINO, G. *A tale of networks and policies: Prolegomena to an analysis of irregular migration careers and their developmental paths. Population, Space and Place.*

<https://www.researchgate.net/publication/22771160>(accesat la 21.03.2022).

9_A_Tale_of_Networks_and_Policies_Prolegomena_to_an_Analysis_of_Irregular_Migration_Careers_and_Their_Developmental_Paths (accesat la 21.03.2022).

O linie importantă de cercetare a investigat originile istorice și evoluția migrației ilegale. Această sarcină a produs două tipuri principale de cercetare. Pe de o parte, au existat relatări mai generale cu privire la originea, evoluția și tendințele migrației ilegale. Pe de altă parte, au existat studii mai specifice, centrate pe cazuri, care au investigat motivele, modalitățile și circumstanțele în care migrația ilegală a apărut în diferite regiuni sau țări din întreaga lume. Aceste eforturi au condus la dezvoltarea unor studii specifice și într-o măsură mai mică, în ultimii ani, la o serie de studii comparative internaționale.

Corelația „migrație ilegală-amenințare-securitate”

Dicționarul de Relații Internaționale a lui G. Evans și J. Newnham analizează migrația din punct de vedere al efectului pe care-l are asupra relațiilor internaționale: „Migrația. Mișcarea în masă a populației a avut întotdeauna un anumit efect asupra relațiilor internaționale, uneori imprevizibil. Impactul Lumii Noi asupra restului lumii în sec.XX-lea, de exemplu, a fost o consecință directă a „Marii Migrări peste Atlantic” din secolele anterioare. Deși au existat întotdeauna mișcări transfrontaliere și intercontinentale ale migranților, numai în anii din urmă acest domeniu a început să fie perceput ca o problemă de prim ordin, în sensul că începe să afecteze direct conceptele fundamentale de suveranitate, securitate națională, ordine și stabilitate”³.

Conform Dicționarului explicativ al limbii române termenul de migrație provine din franceză (migration) și latină (migratio, -onis) și reprezintă fenomenul de deplasare în masă a unor populații de pe un teritoriu pe altul, deplasare determinată de factori economici, sociali, politici sau naturali⁴.

În literatura de specialitate, există o multitudine de abordări cu referire la con-

ceptul de „migrație ilegală”. Astfel, o primă încercare de a defini conceptul de „migrație” este atribuită englezului E. Ravenstein. Conform opiniei lui Ravenstein, „migrația” reprezintă „schimbarea permanentă sau temporară a locului de reședință a unui individ” sau „proces continuu” condiționat de interacțiunea dintre patru factori principali, (1) cei care acționează la locul inițial (țara) de origine a migratului, (2) la etapa deplasării migratului, (3) care acționează în locul de destinație a migrantului, (4) factorii de natură personală, manifestate prin preferințe de ordin personal, totalitatea caracteristicilor demografice etc⁵.

Dacă migrația ilegală este rezultatul interacțiunii dintre migrații și prevederile controalelor aplicarea de către stat asupra migranților, istoria migrației ilegale „coincide cu istoria încercărilor statelor de a obține controlul asupra structurii populației sale”⁶. Încercarea statelor de a „monopoliza mijloacele legitime de mișcare” a făcut ca migrația ilegală să apară ca un produs secundar corelat. Totuși, dacă este adevărat că, așa cum a subliniat G. Sciortino „acolo unde nu există lege, nu există încălcare” este de asemenea adevărat că existența unei legi nu implică în mod automat încălcare. În acest sens, istoria migrației ilegale nu este pur și simplu prezența controlului asupra migrației și implementarea lor, dar reprezintă interacțiunii acestora din urmă cu migrații reali. Din această perspectivă, deși conflictul dintre controale și migrații a avut loc într-o manieră diferențiată de-a lungul istoriei și geografiei, chiar și astăzi nu există un tablou integrat cu referire la fenomenul migrației ilegale.

⁵ RAVENSTEIN, E. G. *The Laws of Migration*. In: *Journal of the Royal Statistical Society*. 1885, Vol. 48, p. 167-227.

⁶ SCIORTINO, G. *The regulation of undocumented migration*. In M. Martiniello & J. Rath, (Eds.), *An introduction to international migration studies*. 2013. pp. 349-375. https://www.academia.edu/2471535/The_Regulation_of_Undocumented_Migration (accesat la 21.03.2022).

³ EVANS, G., NEWNHAM, J. *Dicționar de relații internaționale*. Editura Universal Dalsi, București, 2001, p. 335.

⁴ *Dicționarul explicativ al limbii române*. Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. București: Ed. „Univers Enciclopedic”, 1998. pp. 632.

În literatura de specialitate, pe lângă termenul de „migrație ilegală”, mai sunt utilizați și termenii de migrație iregulară, clandestină, migrație nedocumentată. De-seori acești termeni sunt folosiți ca sinonime pentru a exprima aceeași stare de fapt: persoane care au ajuns pe teritoriul altei țări, decât cea de rezidență, fără a utiliza căile legale sau fără a îndeplini condițiile de intrare. Noțiunea poate avea conotații diferite, în funcție de politicile naționale și de legislația în materia migrației specifică fiecărei țări. În general, termenul de migrație iregulară este termenul întâlnit mai des în practica și în legislația europeană, în timp ce termenul de migrație ilegală este folosit pe continentul american⁷. La nivel european nu există însă o normă comună clară referitoare la distincția dintre migranți „ilegali” și migranți „iregulari” („*illegal*” or „*irregular*”), termenul fiind folosit concomitent atât la nivel de acte normative (regulamente, recomandări, decizii, directive), cât și la nivel de rapoarte ale agențiilor care se ocupă de problema migrației ilegale: FRONTEX, EASO, EUROPOL.

În Glossary on Migration⁸, Organizația Internațională pentru Migranți (OIM) definește *migrația neregulată* ca „mișcare care are loc în afara normelor de reglementare ale țărilor de origine, de tranzit și de primire”. Astfel, vedem că în literatura de specialitate nu există o definiție clară sau universal acceptată a migrației neregulate. Din perspectiva țărilor de destinație, se are în vedere intrarea, șederea sau muncă într-o țară fără autorizația necesară sau documentele cerute de reglementările privind migrația. Din perspectiva țării expeditoare,

neregularitatea se observă, de exemplu, în cazurile în care o persoană trece o graniță internațională fără pașaport sau document de călătorie valabil sau nu îndeplinește cerințele administrative pentru a părăsi țara. Există, totuși, o tendință de a restricționa utilizarea termenului „migrație ilegală” la cazurile de contrabandă cu migranți și trafic de persoane. Iar, *migrant neregulat*, este persoana care, din cauza intrării neautorizate, a încălcării unei condiții de intrare sau a expirării vizei sale, nu are statut juridic într-o țară de tranzit sau gazdă. Din definiția dată rezultă că migrantul ilegal este persoana care a intrat legal într-o țară de tranzit sau gazdă, dar a rămas pentru o perioadă mai lungă decât cea autorizată sau ulterior s-a angajat neautorizat (numit și migrant clandestin / nedocumentat sau migrant într-o situație neregulată). Actualmente, devine tot mai vădită tendința de a utiliza termenul „neregulat” în locul celui de „ilegal”. Uzul termenului de „neregulat” în locul celui de „ilegal” este condiționat de faptul că acesta din urmă are o conotație criminală și este văzut ca negând umanitatea migranților.

În definirea migrației ilegale, Republica Moldova nu face o excepție, însă acceptată și utilizată pretutindeni de autoritățile publice, în actele normative și în diferite discuții publice. *Migrația ilegală* (clandestină/iregulară) reprezintă permutarea teritorială a persoanelor, determinată de factori economici, sociali, politici, de securitate, care are loc în afara normelor de reglementare a țărilor de origine, tranzit și de destinație, deci o alternativă utilizată de către persoanele care nu pot folosi calea legală pentru a emigra.

În general, migrația ilegală se referă la un act de migrație care se desfășoară împotriva prevederilor legale de intrare și / sau reședință în țara de destinație. Există multe căi posibile prin care o persoană ar putea deveni un migrant ilegal. Cetățenii din țări care nu au acorduri privind regimul de viză sau care nu s-ar reglementa altfel de circulații, intră adesea în țara de destinație trecând frontiera fără autorizare. În

⁷ CHIRA, D. A. „*Migrația iregulară la nivelul Uniunii Europene*”, Rezumatul tezei de doctorat, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” București, 2015. 36 p. https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2015/08/rezumat_chira.pdf (accesat la 21.03.2022).

⁸ *Glossary on Migration. International Organization for Migration*, 102 p. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf (accesat la 21.03.2022).

context, persoanele ar putea deveni migranți ilegali prin simpla depășire a perioadei de ședere legală în țară. În mod similar, migranții neautorizați cărora li s-a refuzat azilul sau statutul protejat temporar și continuă să se afle în țara de destinație sunt considerați migranți ilegali. Migrația ilegală are loc deoarece majoritatea țărilor au adoptat măsuri pentru a limita fluxul de cetățeni străini. Presiunile în creștere a migrației în prezența politicilor restrictive au contribuit la extinderea fenomenului, iar migrația ilegală apare în mod evident în discursurile publice. Cu toate acestea, cercetătorii A. Casarico, G. Facchini și T. Frattini consideră că există diferențe importante atât în ceea ce privește stocurile și fluxurile cetățenilor străini nedocumentați, cât și politicile care sunt adoptate pentru a le gestiona odată ce se află în țara gazdă⁹.

Migrația ilegală este o realitate cu mai multe laturi, care este adesea prezentată în dezbaterile publice și discursurile politice ca un fenomen contemporan și coerent. Interpretarea este diferită, începând de la sursele mass-media, politicieni și cercetători, cu combinații variate: neregulată, ilegală, nedocumentată, neautorizată sau clandestină. Unii cercetători precum este F. Duvell, A. Triandafyllidou și B. Vollmer au propus termenul „migrație neregulată” ca fiind mai potrivit pentru a denota atât faptul că migranții neregulați nu sunt criminali, cât și natura dublă a neregulilor în care poate fi implicat un migrant, în special intrarea neregulată sau șederea neregulamentară. Termenul „neregulat” cuprinde toate tipurile de încălcare a legii, indiferent dacă este minoră sau majoră, legate de migrație și include atât problemele de trecere a frontierei, șederea neautorizată sau încălcarea condițiilor de viză. Aproape sinonim cu termenul neregulat este noțiunea de „migranți nedocumentați” care indică „un migrant care nu este în

posesia actelor de călătorie sau de ședere necesare și adecvate”. Un termen similar este acela al migrantului „neautorizat” care se referă la persoanele care intră sau locuiesc într-o țară fără autorizație legală (pentru a intra sau a rămâne)¹⁰.

Din punct de vedere al securității, migrația ilegală în Republica Moldova se manifestă prin prisma mai multor aspecte, cum ar fi:

Primul aspect este caracteristic vectorului de deplasare:

- a) externă – din Republica Moldova;
- b) internă – în Republica Moldova;
- c) tranzitarea teritoriului Republicii Moldova.

Al doilea este caracteristic compo-nentei etnice (profilul migrantului):

- a) cetățenii Republicii Moldova;
- b) cetățenii statelor limitrofe;
- c) cetățenii statelor terțe.

Al treilea aspect este caracteristic modului de operare:

- a) trecerea ilegală a frontierei de stat pe sectorul „verde”, prin ocolirea punctelor de trecere a frontierei;
- b) prin punctele de trecere a frontierei cu folosirea pașapoartelor sau vizelor falsificate/false, străine;
- c) folosirea a două acte de identitate, un pașaport valabil la intrare și altul fals pentru ieșire;
- d) ascunderea în compartimentele mijloacelor de transport;
- e) intrarea legală pe teritoriul național, ulterior, depășirea termenului de ședere legală.

Al patrulea este caracteristic fluxului (numărului) de migranți ilegali:

- a) individual;
- b) în grupuri mici de 3-10 persoane;
- c) cu valul.

Multitudinea cercetărilor cu referire la „migrația ilegală”, ne demonstrează că

⁹ CASARICO, A., G., FRATTINI, T. „*Illegal immigration: policy perspectives and challenges*”, Oxford University Press . 2015, 2 p. https://nottingham-repository.worktribe.com/744337/1/Casarico_Facchini_Frattini_CES-Ifo_Econ_Studies_2015.pdf (accesat la 21.03.2022).

¹⁰ DUVELL, F., TRIANDAFYLLIDOU, A., VOLLMER, B. *Ethical issues in irregular migration research*, October 2008, pp. 36 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/psp.590> (accesat la 21.03.2022).

acest fenomen este o amenințare la adresa securității statelor, regiunilor, dar și o amenințare la adresa securității internaționale. În acest context, pentru a reliefa corelația dintre „migrație ilegală-securitate internațională”, apare necesitatea de a examina identificările conceptuale ale termenului de „amenințare”.

În literatura de specialitate, termenul de „amenințare”, are indicatori mult mai concreți. Astfel, „amenințarea” poate să reprezente o declarație a unei intenții de a pedepsi sau a răni o persoană, în special în cazul în care aceasta nu dorește un semn sau o avertizare asupra unui posibil necaz, pericol etc. Din punct de vedere militar, analiza amenințării poate avea în vedere procesul continuu de compilare și examinare a tuturor informațiilor disponibile referitoare la, de exemplu, potențiale activități teroriste. O astfel de analiză va evidenția atât factorii existenței grupărilor teroriste capacitățile, intențiile, istoria și țintele acestora, cât și mediul de securitate în care operează forțele proprii. Cu cât amenințarea este mai specifică, cu atât țintele și sursele sale sunt mai clare. Viața umană variază în funcție de cadrul în care se desfășoară și, din acest motiv, pe baza aceluiași criteriu, se poate vorbi și despre domenii diferite în care trebuie studiate tipurile de amenințări: politic, economic, social, militar, de mediu ș.a.

În domeniul politic, amenințările sunt definite, în mod tradițional, în termeni de suveranitate, independență și integritate teritorială. Obiectele de referință pot fi entități politice atât naționale, cât și supra-naționale. De exemplu, suveranitatea este amenințată de punerea la îndoială a recunoașterii, legitimității sau autorității guvernării, iar la nivel supranațional, structurile internaționale sunt amenințate de situații ce subminează regulile, normele și instituțiile ce le constituie.

Amenințările la adresa domeniului economic sunt dificil de identificat, fiind constituite de factori ce subminează regulile, normele și instituțiile sale componente, iar obiectele lor de referință sunt reprezen-

tate, ca și în cazul anterior, de o gamă largă de entități: de la regimurile economice specifice la piața globală. Amenințările de natură economică sunt cu atât mai greu de identificat, cu cât multe din manifestările lor aparțin competiției economice acceptate, realităților economiei de piață, disproporțiilor economice firești și nu sunt îndreptate în mod direct împotriva instituției-stat. În același timp, economiile naționale fac parte, într-un anumit fel, din structura statului și constituie fundamentul acestuia. Obiectul de referință, în cazul domeniului social, este format din identități colective la scară largă, ce pot funcționa independent de stat (ex.: națiunile, religiile). Ele includ elemente ce se identifică, de obicei, cu componenta sociopsihică a puterii. Întrucât natura acestui obiect de referință este complexă și specială, ierarhizarea amenințărilor în funcție de importanță și intensitate reprezintă o sarcină dificilă. Oricum, ele se întind de la gradul de acceptare socială a obiectivelor politice, până la conștiința de sine a unui popor. Societatea și identitățile sociale se află în permanentă schimbare, ca răspuns la dezvoltările interne și externe, astfel că unele dintre schimbări pot fi reprezentate de subiecți diferiți, cu interese diferite, ca amenințări sau ca evoluții pozitive. În domeniul militar, obiectul de referință este, de obicei, puterea militară a statului, deși se poate vorbi și despre alte entități politice. Pentru multe dintre democrațiile avansate, apărarea statului a devenit funcția unică a forțelor armate, iar studiile tradiționale de securitate tind să considere toate problemele de natură militară ca fiind amenințări la adresa securității.

De asemenea, se poate vorbi și despre amenințări în domeniul mediului înconjurător, unde gama obiectelor de referință variază de la entități relativ concrete (supraviețuirea anumitor specii sau menținerea anumitor tipuri de habitat) la probleme generale ale planetei și ale omenirii. Trebuie subliniat faptul că majoritatea acestor obiecte de referință au la bază preocuparea referitoare la relația dintre

specia umană și restul biosferei în contextul atingerii unui nivel înalt de dezvoltare civilizațională. Este tot mai evident, de asemenea, că marile amenințări de natură ecologică nu mai pot fi rezolvate de un singur actor, ele impunând o colaborare internațională tot mai pregnantă (de exemplu, Tratatul de la Kyoto). Amenințările, conform anumitor autori, pot fi definite și în raport cu riscurile, reprezentând factori de risc ce evoluează către concret, către existența reală, iar într-un anumit context sau mediu favorabil capătă și direcție și intenție¹¹.

Strategia de securitate națională a SUA, în compartimentul întâi, subcompartimentul „Identificarea amenințărilor până la sursă” se menționează interdependența dintre rețelele internaționale de crimă organizată și terorism, și anume că acestea, având scopuri diferite, ambele exploatează societatea deschisă, acționează adesea din țări cu guverne ineficiente, utilizându-le pentru a crea un paradis infracțional și pentru a-și legaliza activitățile. Modul de operare este caracterizat prin utilizarea tehnologiilor performante și nedetectabile. În același compartiment, în subcompartimentul „Înglobarea dominanței energetice”, SUA se vede ca un lider furnizor și producător global de energie și are menirea să asigure diversificarea și eficiența resurselor energetice pe plan global. În capitolul trei al strategiei, subcapitolul „Renovarea avantajelor competitive ale Americii”, este menționat faptul că țara se confruntă permanent cu amenințări de natură integrată pe planuri multiple, toate accelerate de tehnologiile moderne. În același capitol, în subcapitolul „Renovarea capacităților”, SUA recunoaște că puterea militară a țării rămâne o componentă vitală în competiția pentru influență pe plan internațional, demonstrând astfel că anvergura potențialului militar al unui stat își menține

¹¹ DOLGHIN, N, SARCINSCHI, A, DINU, M-D. *Riscuri și amenințări la adresa securității României. actualitate și perspectivă*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004, p. 6-10.

rolul de impact psihologic pe arena internațională. Tot aici, regăsim menționarea conflictelor militare neconvenționale (hibride, asimetrice, iregulare), și anume posibilitatea de dezvoltare a noilor capacități și concepte operaționale în scopul contracarării acestor tipuri de amenințări. Anume aici se utilizează formularea „amenințare iregulară”, care este adesea întâlnită și sub formă de amenințare hibridă sau asimetrică. În același capitol, în subcapitolul „Diplomația și arta guvernării”, SUA consideră eficientă conducerea campaniilor menite să anihileze orice formă de amenințare ideologică, propagandă sau dezinformare¹².

Concepția securității naționale a Republicii Moldova din 2008, pe lângă narcomanie, alcoolism, răspândirea virusului HIV/SIDA precum și a altor boli contagioase cu pericol sporit pentru societate, alături de rata scăzută a natalității, migrația externă a forței de muncă constituie o amenințare la adresa bunăstării, stabilității sociale și politice, inclusiv și a supra securității statului¹³. De asemenea, conform capitolului I „Context strategic”, subcapitolul „Amenințări și riscuri”, punctul 18 „Migrația ilegală”, al Hotărârei nr. 134, din 19.07.2018 pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018–2022, Republica Moldova este și, după toate probabilitățile, va rămâne o platformă de tranzit pentru fluxurile migraționiste în drumul lor spre țările dezvoltate din Europa de Vest și, în ultimă instanță, chiar o destinație finală pentru imigranți. Acest fapt amplifică probabilitatea de infiltrare

¹² STERPU, V. *Politica națională de securitate a Republicii Moldova în contextul amenințărilor și războaielor hibride Studiu de politică publică*. p. 11. https://www.soros.md/files/publications/documents/9_Studiu%20de%20politici%20publ%20Am%20si%20Razb_final_compressed.pdf (accesat la 21.03.2022).

¹³ *Lege Nr. 112 din 22-05-2008 pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova*. Monitorul Oficial Nr. 97-98, 2008.

pe teritoriul național a elementelor ostile și/sau teroriste¹⁴.

Pentru o mai bună comprehensiune a corelației existente între conceptul de „securitate” și „migrație ilegală”, apare necesitatea de a scoate în reliefanță unele abordări cu referire la termenul de „securitate”, argumentația fiind axată pe încercarea de a evidenția principalele caracteristici de manifestare ale acestora. În literatura de specialitate s-a impus o multitudine de abordări cu referire la termenul dat. Conceptul „securitate” reprezintă un termen multidimensional, care se referă nu doar la aspectele politice și militare, ci și la cele economice, sociale, culturale, ecologice, și chiar demografice. Specialiștii au încercat să găsească o formulare clară, precisă și cuprinzătoare a conceptului de securitate, majoritatea definițiilor acceptate la nivel internațional evidențiind diferite aspecte ale securității, precum valorile naționale, durata și intensitatea amenințărilor, lipsa războiului, modul de viață acceptabil etc. Conform definiției date în Dicționarul Explicativ al limbii române, securitatea reprezintă starea de a fi la adăpost de orice pericol. De asemenea, conform definiției, securitatea reprezintă sentimentul de încredere și liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol¹⁵. Una dintre definițiile securității este cea înaintată de către J. Balazj conform căreia securitatea internațională este determinată în fond de securitatea internă și externă a diferitelor sisteme sociale, de măsura în care, în general, identitatea sistemului depinde de circumstanțele externe. O nouă definiție cu referire la conceptul de „securitate” este introdusă în circuitul științific în anul 1952 de către A. Wolfers, potrivit căreia

„securitatea măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar în sens subiectiv, absența temerii că asemenea valori vor fi atacate”¹⁶. O încadrare a preocupărilor Studiilor de Securitate în aria relațiilor militare internaționale este efectuată în 1988 de către J.Nye și S.Lynn-Jones conform cărora acestea sunt probleme generale (cauzele războiului și ale alianțelor, orientările politice, prezența amenințărilor militare sau de altă natură, cu care se confruntă anumite țări). Domeniul include cercetarea teoretică fundamentală asupra cauzelor conflictului și războiului în sistemul internațional, dinamicele și rezultatele conflictului, natura și perceperea amenințărilor, precum și eforturile de a ameliora și rezolva conflictele cauzate de asemenea amenințări¹⁷. În literatura de specialitate termenul de pace și securitate sunt folosiți de multe ori într-o manieră puțin diferențiată. Astfel, în textul Cartei Națiunilor Unite, ambii termeni sunt tratați împreună. Cu toate acestea sensurile acestora diferă. Starea de pace desemnează lipsa unui conflict armat, pe când securitatea se referă la lipsa amenințărilor¹⁸. Securitatea devine o preocupare a tuturor statelor, iar tensiunile sunt un fenomen universal al vieții sociale care apar atât în sfera afacerilor interne, cât și în sfera afacerilor externe¹⁹. Astfel, securitatea este o noțiune complexă și controversată. Securitatea apare ca trăsătură centrală a unei dispute politice atunci când actorii amenință sau utilizează forța pentru a obține ceea ce doresc unii de la alții²⁰. De asemenea, securitatea este un fenomen care continuă să fie creat de intenția sau acțiunea umană. Ea include toate acele schimbări dintre oameni și

¹⁴ Hotărârea Nr. 134, din 19-07-2018 pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018 –2022. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110013&lang=ro (accesat la 21.03.2022).

¹⁵ DEX – Dicționarul explicativ al limbii române, Ediția a II-a, București: Editura Univers Enciclopedic 1998., p.969/

¹⁶ TĂMAȘ, S. *Dicționar politic. Instituțiile democrației și cultura civică*. București: Ed. Academiei Române, 1993. pp. 326.

¹⁷ MIROIU, A., UNGUREANU, R.-S. *Manual de relații internaționale*. Iași: Polirom, 2006, p.17.

¹⁸ Ibidem, p.180.

¹⁹ MORGHENTHAU, H.J. *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*. Iași: Polirom, 2007. MOLDOSCOPIE, 2019, nr. 2 (LXXXV) 89, p.470.

²⁰ Ibidem, p.36.

agenților - state, organizații internaționale, corporații, asociații - în cadrul cărora actorii nu numai că urmăresc anumite rezultate, ci sunt dispuși să folosească violența și intimidarea coercitivă pentru a obține ceea ce doresc²¹. La nivel teoretic conceptualizarea ideii de securitate a cunoscut o profundă transformare în perioada de după 1989, când noțiunea a fost extinsă conform schimbărilor existente pe arena internațională. Noțiunea de securitate nu poate fi analizată fără a lua în considerare schimbările de perspectivă și apariția unor idei noi în disciplina relațiilor internaționale și în practica acestora. Securitatea este condiția sau starea în care o entitate este sigură de supraviețuirea sa. Securitatea poate fi definită ca studiul amenințărilor, utilizării și controlului forței militare. În înțelesul fundamental al termenului de „securitate” aceasta desemnează o stare în care un stat nu se confruntă cu amenințări (sau nu le percepe). Astfel, noțiunea de securitate a fost extinsă la nivel sistemic, aceasta indicând prezența unei situații neconflictuale între state, în special între marile puteri²². Adepții lărgirii sferei de definire a securității sunt reprezentanții Școlii de la Copenhaga: B. Buzan, O. Waever și J. de Wilde. Aceștia definesc securitatea în funcție de perceperea amenințării la adresa existenței unui obiect de referință. Acesta poate face parte dintr-o mulțime care include actori nonstatali, principii abstracte și chiar natura. Sursa amenințării poate fi identificată în statele agresive, tendințele sociale negative sau diversitatea culturală. În concepția Școlii de la Copenhaga, amenințările se pot manifesta în diferite domenii: politic, militar, economic, demografic, cultural, ecologic etc. Astfel, problema securității devine aria de cercetare pentru B. Buzan care observă ambiguitatea termenului de securitate. În opinia sa securitatea poate fi localizată la nivel individual, statal și sistemic și identifică atât un motiv de

comportament, cât și o posibilă condiție universală. Odată extins în acest cadru mai larg, ambiguitatea, care-i afectează utilizarea la nivel național, devine mai degrabă o calitate decât un dezavantaj. Ideea de securitate cuprinde atât dinamica conflictului, cât și armonia, sau mai exact lărgimea sferei acoperite il face necesar când este aplicat sistemului internațional ca întreg. Potrivit lui B. Buzan, securitatea internațională este definită în funcție de trei elemente principale. Astfel, Buzan postulează mai întâi că statele trebuie să fie considerate obiecte de referință, dat fiind faptul că ele constituie cadrul ordinii și cea mai înaltă formă de guvernare. În al doilea rând, condițiile sistemică în care evoluează statele ce influențează, cât de sigur sunt / se simt acestea unele în raport cu altele, și care este gradul de implicare cu referire la asigurarea securității internaționale. Securitatea fiecărui stat, în opinia lui Buzan, va fi o problemă care nu poate fi luată în considerare decât în raport cu ale celorlalte state. În al treilea rând, securitatea este nu doar o problemă de relaționare, ci și una care nu poate cunoaște decât rezolvări temporare. Însăși natura anarhică a mediului în care evoluează statele definește o natură competitivă a relațiilor dintre acestea²³. Războiul Rece a privilegiat abordarea realistă a problematicii securității. Din această perspectivă, statele, obiectele de referință luate în considerație trebuie să-și asigure păstrarea valorilor cardinale, dintre care prima este supraviețuirea, iar instrumentul militar este cel chemat să îndeplinească această sarcină. Până în prezent nu a fost publicată o metodologie de analiză a conceptului de securitate, însă definirea acestuia este un subiect important care se regăsește și în documentele oficiale ale unor organizații internaționale. În literatura de specialitate termenul de pace și securitate sunt folosiți de multe ori într-o manieră puțin diferențiată. Astfel, în textul Cartei Națiunilor Unite, ambii termeni sunt tratați împreună. Cu toate acestea sensurile acestora diferă. Sta-

²¹ KOŁODZIEJ, E. A. *Securitatea și relațiile internaționale*. Iași, Polirom, 2007, p.37.

²² MIROIU, A., UNGUREANU, R.-S. *Op. cit.* p.183.

²³ MIROIU, A., UNGUREANU, R.-S. *Op. cit.*, p.16.

rea de pace desemnează lipsa unui conflict armat, pe când securitatea se referă la lipsa amenințărilor²⁴. Securitatea devine o preocupare a tuturor statelor, iar tensiunile sunt un fenomen universal al vieții sociale care apar atât în sfera afacerilor interne, cât și în sfera afacerilor externe²⁵. Astfel, securitatea este o noțiune complexă și controversată. Securitatea apare ca trăsătură centrală a unei dispute politice atunci când actorii amenință sau utilizează forța pentru a obține ceea ce doresc unii de la alții²⁶. De asemenea, securitatea este un fenomen care continuă să fie creat de intenția sau acțiunea umană. Ea include toate acele schimbări dintre oameni și agenții lor – state, organizații internaționale, corporații, asociații - în cadrul cărora actorii nu numai că urmăresc anumite rezultate, ci sunt dispuși să folosească violența și intimidarea coercitivă pentru a obține ceea ce doresc²⁷. Astfel, în conformitate cu textul Cartei Organizației Națiunilor Unite (ONU)²⁸, în special conform prevederilor art.2 al Capitolului I, toți membrii trebuie să își rezolve disputele internaționale prin mijloace pașnice, într-o manieră în care pacea, securitatea și justiția internaționale nu sunt puse în pericol. Toți membrii trebuie să se abțină, în relațiile lor internaționale, de la amenințarea cu forța sau folosirea forței împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a oricărui stat sau în orice altă manieră care contravine scopurilor ONU. Nimic din prezenta Cartă nu trebuie să autorizeze ONU să intervină în probleme ce țin în esență de jurisdicția internă a oricărui stat, nici nu trebuie să inițieze asemenea pretenții de acord întemeiate pe prezenta Cartă; acest principiu nu trebuie să prejudicieze aplicarea măsurilor de impunere din Capitolul VII. De asemenea, conform prevederilor art.51 al Capitolului

VII, nimic din conținutul Cartei nu trebuie să prejudicieze dreptul inalienabil la autoapărarea individuală sau colectivă în condițiile în care un atac armat are loc împotriva unuia dintre membrii ONU, până când Consiliul de Securitate ia măsurile necesare pentru menținerea păcii și securității internaționale. În anul 2003, Secretarul General al ONU, K. Annan, a organizat o întâlnire cu 16 specialiști din diverse țări pentru a analiza viitoarele amenințări la adresa păcii și securității internaționale²⁹. Dezbaterile au vizat și definirea conceptului de securitate. Experții ONU au propus o definiție a securității ce include două categorii de riscuri la adresa sa: de tip „hard”, precum terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictele intra și interstatale și de tip „soft” cum ar fi de exemplu, sărăcia extremă, incultura, șomajul, bolile contagioase, degradarea mediului, extremismul religios, violarea drepturilor omului etc. Delimitarea conceptuală a termenului de securitate este prezentă și în statutul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO). Astfel, în conformitate cu prevederile art.2 al Statutului, Părțile vor contribui la dezvoltarea continuă a relațiilor internaționale de pace și prietenie prin consolidarea instituțiilor libere, prin facilitarea unei mai bune înțelegeri a principiilor pe baza cărora sunt fondate aceste instituții și prin promovarea condițiilor de asigurare a stabilității și bunăstării. Ele vor căuta să elimine conflictele din politicile lor economice internaționale și vor încuraja colaborarea economică bilaterală sau multilaterală”. În acest context se înscriu și prevederile art.3 conform cărora, în scopul îndeplinirii mai eficiente a obiectivelor Tratatului, Părțile, separat sau împreună, prin intermediul auto-ajutorării și al sprijinului reciproc continue, își vor menține și își vor dezvolta capacitatea individuală și cea co-

²⁴ MIROIU, A., UNGUREANU, R.-S. *Op. cit.*, p.180.

²⁵ MORGHENTHAU, H.J. *Op. cit.*, p.470.

²⁶ *Ibidem*, p.16.

²⁷ KOLODZIEJ E. A. *Op. cit.*, p.37.

²⁸ *Carta Națiunilor Unite*.

<http://www.un.org/aboutun/charter/index.html> (accesat 21.03.2022).

²⁹ NISTOR, E. *Teorii despre crize și comunicare și comunicarea de criză*.

<https://www.ropdf.info/c%4%83utare/managementul-situatiilor-de-criza>(accesat 21.03.2022).

lectivă de rezistență în fața unui atac armat. Părțile convin că un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele, în Europa sau în America de Nord, va fi considerat un atac împotriva tuturor și, în consecință, sunt de acord ca, dacă are loc un asemenea atac armat, fiecare dintre ele, în exercitarea dreptului la auto-apărare individuală sau colectivă recunoscut prin Articolul 51 din Carta Națiunilor Unite, va sprijini Partea sau Părțile atacate prin efectuarea imediată, individual sau de comun acord cu celelalte Părți, a oricărei acțiuni pe care o consideră necesară, inclusiv folosirea forței armate, pentru restabilirea și menținerea securității zonei nord-atlantice. Orice astfel de atac armat și toate măsurile adoptate ca rezultat al acestuia vor trebui raportate imediat Consiliului de Securitate. Aceste măsuri vor înceta după ce Consiliul de Securitate va adopta măsurile necesare pentru restabilirea și menținerea păcii și securității internaționale”. De asemenea, conform art.8 fiecare Parte declară că nici una din obligațiile internaționale, aflate în vigoare la un moment dat între ea și oricare din celelalte Părți sau un al treilea stat, nu este în contradicție cu prevederile prezentului Tratat și se angajează să nu își asume nici o obligație internațională aflată în conflict cu acest Tratat³⁰. Încercări de a defini conceptul de securitate au fost făcute și în cadrul summit-ului de la Istanbul, din iunie 2004, NATO. Astfel, în cadrul Summitului de la Istanbul conceptul de securitate este analizat prin prisma următoarelor obiective ale organizației: crearea unui „pod multilateral” peste Atlantic, apărarea colectivă, aplicarea indivizibilității securității aliate, contracararea amenințărilor la adresa teritoriului aliaților, oricare ar fi sursa acestora³¹. În calitate de important partener strategic al NATO, Uniunea Europeană (UE) a încercat să completeze obiectivele Tratatului de la Maastricht printr-o

strategie de securitate proprie. Astfel, conform prevederilor Strategiei de Securitate Europeană, lansată la sfârșitul anului 2003, UE are ca punct de plecare premisa care susține că răspunsul la riscurile, pericolele și amenințările la adresa securității europene trebuie adaptat fiecărui tip al acestora, printr-o strategie multiplă și o abordare comprehensivă. Strategia Solana, așa cum mai este denumit acest document, identifică unele amenințări și vulnerabilități care derivă din dezvoltările politice, economice, demografice, ecologice, științifice și tehnologice.

Amenințările identificate de Strategie sunt: terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, statele eșuate, crima organizată etc. Printre vulnerabilitățile punctate de Strategie se numără: dependența energetică a Europei, încălzirea globală, dar și riscuri și pericole precum sărăcia. Declarația Comună pentru Integrarea Apărării Europene (2004) întărește concepția europeană asupra securității, de asemenea, subliniază și rolul cooperării și consensului în realizarea și conservarea securității (strategia securității UE)³². Conceptualizarea termenului de securitate este prezentă și în statutul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). Astfel, în domeniul asigurării securității, OSCE are drept obiective prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor; controlul armamentelor și dezarmarea; sporirea încrederii și a securității; cooperarea în plan economic, cultural, umanitar și ecologic, conceptualizarea unui model de securitate în zona sa de responsabilitate. Concepția de securitate a OSCE este prezentată în Carta pentru Securitate Europeană conform căreia fiecare stat participant are drept egal la securitate³³. De

³⁰ *Manualul NATO*, Biroul de Informații și Presă al NATO, Bruxelles, 2001 <https://infocenter.md/wp-content/uploads/2015/02/manualul-nato.pdf>. (accesat la 21.03.22).

³¹ NISTOR, E. *Op. cit.*

³² *European security strategie. A secure Europe in a better world.* <https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf> (accesat 21.03.2022).

³³ CEBOTARI, SV., PLOP, S., RUSNAC, GH. *Identificări conceptual-teoretice ale relației „securitate internațională - criză”* MOLDOSCOPIE, 2019, nr.2 (LXXXV), pp.65-71.

asemenea, Concepția de Securitate a OSCE, reafirmă dreptul inalienabil al fiecărui stat participant și al tuturor statelor participante la libertatea de alegere a propriilor aranjamente de securitate, incluzând tratatele de alianță, așa cum sunt emise. Conform prevederilor Concepției, fiecare stat are dreptul la neutralitate. Fiecare stat participant va respecta drepturile tuturor celorlalte în aceste privințe. Ele nu își vor întări securitatea în detrimentul securității altor state. Statele își vor construi relațiile în conformitate cu conceptul de securitate comună și comprehensivă, ghidat de parteneriat egal, solidaritate și transparență. Securitatea fiecărui stat participant este inseparabil legată de securitatea celorlalte state. Ne vom adresa dimensiunilor umană, economică, politică și militară ale securității ca la un întreg. Pentru menținerea păcii nu mai este suficientă intervenția militară a statelor-națiune puternice, ci este nevoie de o rețea de aranjamente regionale de securitate colectivă precum ONU, NATO, UE și OSCE. Problemele de securitate pe care statele și le-au propus să le rezolve au determinat creșterea numărului și volumului organismelor internaționale. În urma activității acestor organisme inter

naționale s-au diminuat pericolele și amenințările, însă, conflictele armate nu au fost eradicate. Principalele zone de instabilitate au fost incluse în procesele de stabilizare, dar rezultatele nu au fost întotdeauna cele prevăzute. Extinderea sistemului de apărare și securitate al NATO a fost evidentă, prin primirea de noi membrii, de asemenea și eforturile Uniunii Europene de a dezvolta un model de gestionare a dinamicii de securitate în Europa³⁴.

Concluzii

Revenind la problema corelației „migrațiune ilegală-amenințare-securitate internațională”, este de menționat faptul că, deși acești termeni au conotații diferite, totodată, între acestea există o relație de complementaritate. Migrația ilegală este considerată a fi drept o amenințare directă la adresa securității statului, inclusiv și la adresa securității internaționale. Așa cum migrația ilegală constituie una din principalele amenințări la adresa statului, putem menționa că între aceste concepte există un raport direct. Astfel, plecând de la cele mai larg acceptate definiții ale fenomenului migrației ilegale în comunitățile academice, astăzi, migrația ilegală ca componentă a dimensiunii sociale, reprezintă o amenințare directă la adresa securității statului, inclusiv și la adresa securității internaționale.

BIBLIOGRAFIE

1. CASARICO, A., G., FRATTINI, T. *Illegal immigration: policy perspectives and challenge*, 'Oxford University Press . 2015. 2p. [https://nottingham-repository.worktribe.com/744337/1/Casarico Facchini Frattini CES-Ifo Econ. Studies 2015.pdf](https://nottingham-repository.worktribe.com/744337/1/Casarico%20Facchini%20Frattini%20CES-Ifo%20Econ.%20Studies%202015.pdf) (accesat la 21.03.2022).
2. *Carta Națiunilor Unite*. <http://www.un.org/aboutun/charter/index.html> (accesat 21.03.2022).
3. CEBOTARI, Sv., PLOP, S., RUSNAC, Gh. *Identificări conceptuale-teoretice ale relației „securitate internațională - criză”* MOLDOSCOPIE, 2019, nr. 2 (LXXXV), pp.65-71. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/64-89.pdf. (accesat 21.03.2022).
4. CHIRA, D. A. *Migrația iregulară la nivelul Uniunii Europene*, Rezumatul tezei de doctorat, Academia de

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/64-89.pdf. (accesat 21.03.2022).

³⁴ MOȘTOFLEI, C., DUȚU, P., SARCINSCHI, A. *Studii de Securitate și Apărare*, vol.2. - București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005. pp.15-16.

- Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București, 2015, 36 p.
https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2015/08/rezumat_chira.pdf
5. CVAJNER, M., & SCIORTINO, G. *A tale of networks and policies: Prolegomena to an analysis of irregular migration careers and their developmental paths. Population, Space and Place.* https://www.researchgate.net/publication/227711609_A_Tale_of_Networks_and_Policies_Prolegomena_to_an_Analysis_of_Irregular_Migration_Careers_and_Their_Developmental_Paths (accesat la 21.03.2022).
 6. *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, București: Editura Univers Enciclopedic 1998.
 7. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. București: Ed. „Univers Enciclopedic”, 1998. p. 632.
 8. DOLGHIN, N, SARCINSCHI, A, DINU, M-D. *Riscuri și amenințări la adresa securității României: actualitate și perspectivă*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004. p. 46. ISBN 973-663-143-5
 9. DUVELL, F., TRIANDAFYLLIDOU, A., VOLLMER, B. *Ethical issues in irregular migration research*. October 2008, p. 36
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/psp.590> (accesat la 21.03.2022).
 10. *European security strategie. A secure Europe in a better world.* <https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf> (accesat 21.03.2022).
 11. EVANS, G., NEWNHAM, J. *Dicționar de relații internaționale*. București: Editura Universal Dalsi, 2001, p. 335.
 12. *Glossary on Migration. International Organization for Migration*. 102 p. [https://publications. iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf](https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf) (accesat la 21.03.2022).
 13. *Hotărârea Nr. 134, din 19-07-2018 pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018–2022.* https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110013&lang=ro (accesat la 21.03.2022).
 14. KOLODZIEJ E. A. *Securitatea și relațiile internaționale*. Iași: Polirom, 2007. p. 432.
 15. *LEGE Nr. 112 din 22-05-2008 pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova*. Monitorul Oficial, Nr. 97-98, 2008.
 16. *Manualul NATO*, Biroul de Informații și Presă al NATO, Bruxelles, 2001 <https://infocenter.md/wp-content/uploads/2015/02/manualul-nato.pdf>
 17. MIROIU, A., UNGUREANU, R.-S. *Manual de relații internaționale*. Iași: Polirom, 2006, p. 350.
 18. MORGHENTHAU, H.J. *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*. Iași: Polirom, 2007. MOLDOSCOPIE, 2019, nr.2 (LXXXV) 89.
 19. MOȘTOFLEI, C., DUȚU, P., SARCINSCHI, A. *Studii de Securitate și Apărare*, Vol.2. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2005. p.15-16.
 20. NISTOR, E. *Teorii despre crize și comunicare și comunicarea de criză*. (accesat 21.03.2022).
 21. RAVENSTEIN, E. G. *The Laws of Migration*. În: Journal of the Royal Statistical Society, 1985, Vol. 48, p. 167-227.
 22. SCIORTINO, G.. *The regulation of undocumented migration*. In M. MARTINIELLO & J. RATH, (Eds.), *An introduction to international migration studies*, 2013, p. 349–375. https://www.academia.edu/2471535/The_Regulation_of_Undocumented_Migration (accesat la 21.03.2022).

23. STERPU, V. *Politica națională de securitate a Republicii Moldova în contextul amenințărilor și războaielor hibride* *Studiu de politică publică*, p. 40. https://www.soros.md/files/publications/documents/9_Studiu%20de%20politici%20publ%20Am%20si%20Razb_final_compressed.pdf (accesat la 21.03.2022).
24. TĂMAȘ, S. *Dicționar politic. Instituțiile democrației și cultura civică*. București: Ed. Academiei Române, 1993, p. 326.
25. *World Migration Report 2022, International Organization for Migration*, Geneva. p. 540 <https://worldmigrationreport.iom.int/> (accesat la 21.03.2022).